

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
cu privire la controlul constituționalității
Decretului Președintelui Republicii Moldova
nr. 5 din 12 ianuarie 1995 "Privind eliberarea
din funcția de președinte al judecătoriei"

Nr.16-a din 02.04.96

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.25/17 din 25.04.1996

* * *

În numele REPUBLICII MOLDOVA

Plenul Curții Constituționale a Republicii Moldova în componența:

Eugen Sofroni	- președinte
Nicolae Chiseev	- judecător
Nicolae Osmochescu	- judecător-raportor
Gheorghe Susarenco	- judecător
Ion Vasilati	- judecător

cu participarea Ludmilei Zadorojnîi, grefier, domnului Valeriu Matei, deputat în Parlament, președintele fracțiunii parlamentare "Blocul Țăranilor și Intelectualilor" - autorul sesizării, dnei Olga Poalelungi, director al serviciului acte prezidențiale și dlui Anatol Ciobanu, consilier prezidențial cu probleme de drept - reprezentanții Președintelui Republicii Moldova, conducându-se de articolul 135 alineatul (1) litera b) din Constituția Republicii Moldova și articolului 4 alineatul (1) litera b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a examinat în ședință plenară deschisă dosarul cu privire la controlul constituționalității Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 5 din 12 ianuarie 1995 "Privind eliberarea din funcția de președinte a judecătoriei".

Temei pentru examinarea dosarului, conform articolelor 24 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a servit sesizarea dlui Valeriu Matei, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, prezentată în condițiile respectării prevederilor articolelor 24 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, și acceptată spre examinare în fond și inclusă în ordinea de zi prin decizia Curții Constituționale din 4 martie 1996.

Examinînd sesizarea în cauză, materialele suplimentare solicitate de Curtea Constituțională Secretariatului Președintelui Republicii Moldova, audiind argumentele părților expuse în ședința plenară și analizînd corespunderea prevederilor Decretului cu dispozițiile constituționale,

Curtea Constituțională

a c o n s t a t a t :

1. La 12 ianuarie 1995 Președintele Republicii Moldova a emis Decretul nr. 5 "Privind eliberarea din funcția de președinte al judecătoriei", prin care, în temeiul articolului 116 alineatul (2) din Constituția Republicii Moldova, au fost eliberați din funcția de președinte:

Capmoale Nicolae	- judecătoria raională Ocnîța;
Corolevschi Ion	- judecătoria sectorului Centru,

municipiul Chișinău;

Zamlinschi Veaceslav	- judecătoria raională Edineț.
----------------------	--------------------------------

Inițiativa comună de a elibera judecătorii sus-numiți din funcția de președinți ai judecătoriilor aparține ministrului justiției și Președintelui Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova (Vasile Sturza și Pavel Barbalat) pentru fiecare președinte aparte, la 4 ianuarie 1995 scrisorile cu nr.08/21, în care au fost expuse motivele ce au determinat formularea propunerilor în cauză de eliberare.

2. În sesizarea sa din 27 septembrie 1995 (înregistrată la Curtea Constituțională la 10 octombrie 1995 cu nr. 16a) dl Valeriu Matei, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, solicită examinarea constitu-

ționalității Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 5 din 12 ianuarie 1995, pe care îl consideră neconstituțional din următoarele motive:

a) în Decret nu sînt indicate motivele eliberării judecătorilor din funcția de președinte, iar Decretul propriu-zis este emis contrar prevederilor constituționale, care reglementează procedura eliberării din funcție a judecătorilor. În opinia dlui Valeriu Matei, judecătorii nominalizați au fost aleși în funcțiile de președinte de Parlamentul Republicii Moldova și eliberarea din funcție prin Decret vine în contradicție cu principiul constituțional al separării puterilor în stat. Totodată dl Valeriu Matei consideră că este încălcată procedura de eliberare a judecătorilor, prevăzută în articolul 7 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată în 10 decembrie 1948 de către Adunarea Generală a ONU, și în articolul 16 din Constituția Republicii Moldova;

b) Decretul, în opinia dlui V. Matei, neglijează și prevederile articolului 116 alineatul (2) și ale articolului 123 din Constituția Republicii Moldova, care prevăd că "judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție de către Președintele Republicii Moldova la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii", în timp ce judecătorii nominalizați au fost eliberați la propunerea ministrului justiției și a Președintelui Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova;

c) Decretul neglijează, în opinia dlui V. Matei, și unele recomandări ale ONU, în primul rînd articolele 19 și 20 din Principiile de bază ale independenței organelor de justiție, adoptate de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția nr. 40/146 din 13 decembrie 1985, care stipulează că toate procedurile eliberării din funcție a judecătorilor trebuie stabilite prin lege și efectuate conform acestor proceduri, iar însăși Hotărîrea despre eliberarea din funcție trebuie să poată fi obiectul unui control independent;

d) din motivele expuse mai sus dl V. Matei trage în final concluzia că Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 5 din 12 ianuarie 1995 privind eliberarea din funcția de președinte a celor trei judecători a fost emis cu încălcarea prevederilor Constituției Republicii Moldova și în conformitate cu articolul 7 din Constituție, Decretul ca act juridic, ce contravine prevederilor Constituției, nu are putere juridică și cere declararea Decretului Președintelui Republicii Moldova nr.5 din 12 ianuarie 1995 neconstituțional, recomandînd abrogarea acestuia în conformitate cu legislația în vigoare.

3. Curtea Constituțională consideră că stabilirea concordanței dispozițiilor Decretului sesizat cu prevederile constituționale impune analiza următoarelor prevederi ale Constituției și ale actelor internaționale menționate:

În articolul 116 alineatul (1) se stipulează că "Judecătorii instanțelor judecătorești sînt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii" iar alineatul (2) prevede că "Judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție de Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii". La momentul emiterii Decretului, Consiliul Superior al Magistraturii, componența căruia este prevăzută de articolul 122, iar atribuțiile sale - de articolul 123, nu exista de fapt ca organ - parte componentă a autorității judecătorești, el fiind format ulterior și anume în 3 februarie 1995, cînd Parlamentul prin Hotărîrea sa a completat Consiliul Superior al Magistraturii cu trei magistrați titulari din rîndul profesorilor, trei magistrați fiind aleși anterior de colegiile unite ale Curții Supreme de Justiție, sau făcînd parte din Consiliul Superior al Magistraturii de drept: ministrul justiției, Președintele Curții Supreme de Justiție, Președintele Curții de Apel, Președintele Judecătoriei Economice și Procurorul General.

De menționat că Consiliul Superior al Magistraturii își poate exercita atribuțiile prevăzute de articolul 123 numai dacă sînt respectate condițiile prevăzute de articolul 122 alineatul (1) care stipulează că "Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 11 magistrați cu un mandat de 5 ani". Nici la ora actuală Consiliul nu

este compus din 11 magistrați, deoarece încă nu există o așa instanță judecătorească, prevăzută de articolul 115 alineatul (1) al Constituției, cum este Curtea de Apel, președintele căreia face parte, de drept, din Consiliul Superior al Magistraturii.

Totodată atît autoritatea judecătorească în ansamblu, cît și Consiliul Superior al Magistraturii în particular, aflîndu-se într-o perioadă de constituire, activează exercitîndu-și atribuțiile stabilite de legislația în vigoare, termenul maxim de constituire a acestora fiind prevăzut de articolul III alineatul (7) Titlul VII Dispoziții finale și tranzitorii din Constituția Republicii Moldova: "În decursul a 2 ani de la data intrării în vigoare a prezentei Constituții, sistemul instanțe lor judecătorești va fi reorganizat prin lege, conform articolului 115".

În asemenea condiții, prevăzute expres și explicit de Constituție, Președintele a emis Decretul în conformitate cu articolul III alineatul (6) Titlul VII Dispoziții finale și tranzitorii din Constituția Republicii Moldova, în care se prevede că "Asupra judecătorilor, care la data intrării în vigoare a prezentei Constituții au o vechime în muncă în judecătorii de cel puțin 15 ani, se răsfrînge principiul inamovibilității, conform articolului 116 alineatul (1), printr-un decret al Președintelui Republicii Moldova, la propunerea ministrului justiției și a Președintelui Judecătoriei Supreme". Deci Președintele Republicii Moldova a emis Decretul în strictă conformitate cu Constituția.

4. Curtea Constituțională menționează că nu poate fi reținut nici argumentul din sesizare că în Decret "... nu sînt indicate motivele eliberării..." drept temei pentru atacarea constituționalității Decretului, pornind de la faptul, că în prezentările făcute Președintelui Republicii Moldova de către subiecții prevăzuți de Constituție (articolul III alineatul (6), Titlul VII Dispoziții finale și tranzitorii din Constituție) motivele sînt expuse clar și desfășurat și nu atacă calitatea de judecător, ci calitatea de președinte al judecătoriei, care este în cazul dat în temei o funcție administrativă în ramura judecătorească a puterii de stat în Republica Moldova. Motivele de eliberare țin de lipsa unor capacități organizatorice ale președintelui judecătoriei - organizarea nesatisfăcătoare a activității judecătoriei ca instanță judecătorească, lipsa de control asupra respectării termenelor de examinare a dosarelor penale și civile, executării sentințelor și hotărîrilor judecătorești.

5. Curtea Constituțională constată că inamovibilitatea judecătorilor nu a fost atacată, ei continuînd să exercite funcția de judecători în instanțele respective de judecată și, în prezent, bucurîndu-se de statutul de judecător, stipulat în articolul 116 din Constituția Republicii Moldova.

6. Curtea Constituțională nu poate reține nici argumentul că Decretul violează articolul 16 din Constituție și articolul 7 din Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948. Articolul 16 din Constituție consfințește una din normele fundamentale, general-umane și unanim recunoscute: respectarea și ocrotirea persoanei ca o îndatorire primordială a statului și egalitatea cetățenilor Republicii Moldova în fața legii și autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Din conținutul Decretului este absolut clar și incontestabil că el nu are nici o tangență și nu afectează prevederile sus-menționate ale articolului 16 din Constituție, care în principiu derivă din articolul 7 al Declarației ONU care stipulează aceleași drepturi ale omului-personă umană în general, în orice stat membru al ONU.

7. Curtea Constituțională consideră că Decretul nu vine în contradicție nici cu prevederile articolelor 19 și 20 din "Principiile de bază ale independenței organelor de justiție", adoptate de Congresul VII al ONU pentru prevenirea criminalității și comportarea cu infracțiilor (Milano, 26 august-6 septembrie 1985) și aprobate prin Rezoluția Adunării Generale a ONU 40/32 din 29 noiembrie 1985 și 40/146 din 13 decembrie 1985, în pofida faptului că documentele menționate au un caracter facultativ și nu imperativ, care recomandă, și nu obligă state-

le să le implementeze în legislația națională. De menționat, că aceste principii sînt deja consfințite în Constituția Republicii Moldova și se transpun în viață pe măsura realizării reformei judiciare și constituirii Republicii Moldova ca stat democratic de drept în legislația de specialitate.

8. Avînd în vedere considerentele expuse, în temeiul articolului 140 din Constituția Republicii Moldova, articolului 1 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 62 din Codul Jurisdicției Constituționale pentru motivele menționate,

Curtea Constituțională

H O T Ă R Ă Ș T E:

1. Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 5 din 12 ianuarie 1995 "Privind eliberarea din funcția de președinte al judecătoriei" este constituțional.

2. Prezenta Hotărîre nu poate fi supusă nici unei căi de atac, este definitivă și intră în vigoare la data adoptării.

3. Prezenta Hotărîre se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în termen de 10 zile de la data adoptării.

PREȘEDINTE

Eugen SOFRONI

Chișinău, 2 aprilie 1996.

Nr. 16a/1995.

Opinie Separată

La examinarea sesizării domnului Valeriu Matei, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, președintele fracțiunii parlamentare "Blocul Țăranilor și Intelectualilor" despre constituționalitatea Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 5 din 12 ianuarie 1995 privind eliberarea din funcția de președinte al judecătoriei, Curtea Constituțională avea obligațiunea să constate, dacă Decretul nominalizat nu contravine prevederilor Constituției, care prin articolul 123 stipulează că Consiliul Superior al Magistraturii asigură numirile, deplasările, promovările și măsurile disciplinare față de judecători.

În procesul examinării acestui caz este necesar să se țină cont de următoarele prevederi ale Constituției: articolul 6, care stipulează că în Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate, articolul 116 alineatele (2) și (5) potrivit cărora judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, iar sancționarea judecătorilor se face în conformitate cu legea; articolul 123 care prevede că Consiliul Superior al Magistraturii după regulile organizării judiciare, asigură numirile, deplasările, promovările și măsurile disciplinare față de judecători.

Analiza comparativă a textului Decretului menționat și prevederilor Constituției reproduse mai sus denotă o discrepanță dintre aceste două surse de drept, fapt ce mă determină să nu fiu de acord cu Hotărîrea Curții Constituționale în problema dată din următoarele considerente.

Reieșind din dispozițiile Constituției Republicii Moldova, începînd cu 27 august 1994, ziua cînd aceasta a intrat în vigoare, numirile, deplasările, promovările și măsurile disciplinare față de judecători necesită să fie efectuate în exclusivitate la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Acest organ, în virtutea atribuțiilor sale constituționale, este posesorul a două funcții, ce derivă din necesitatea protejării independenței judecătorilor: funcția de a asigura numirile, deplasările, promovările judecătorilor și funcția de a veghea la respectarea inamovibilității judecătorilor, în calitate de consiliu de disciplină.

În exercițiul primei funcții, Consiliul Superior al Magistraturii are dreptul de a propune Președintelui Republicii Moldova atît numirea, cît și deplasarea și promovarea judecătorilor.

În cazul acestor prevederi constituționale se poate observa proiectarea unui sistem complex cu privire la aceste numiri, deplasări, sisteme ce urmează a fi detaliat prin lege. În virtutea normelor constituționale, în această activitate sînt implicați membrii Consiliului Superior al Magistraturii, care veghează prin vot propunerile de numire, deplasare și promovare a judecătorilor și acțiunile Președintelui Republicii Moldova în acest domeniu.

Stipularea constituțională, că anume Președintele țării asigură, conform procedurii descrise, numirea, deplasarea și promovarea judecătorilor corespunde și reflectă statutul acestora, întrucît actul respectiv este al unei autorități publice, investite în funcție prin votul întregului electorat.

În exercițiul celei de-a doua funcții, Consiliul Superior al Magistraturii decide, în cadrul unor atribuții jurisdicționale, asupra unor măsuri disciplinare, care urmează să fie aplicate judecătorului în cazul apariției anumitor împrejurări. Într-adevăr, măsurile disciplinare nu pot aduce atingere principiului inamovibilității judecătorilor, care îi apără pe aceștia în pofida oricărei intervenții arbitrare, care ar duce la retrogradarea sau îndepărtarea lor din funcție.

Din textul Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 5 din 12 ianuarie 1995 rezultă că, în baza articolului 116 alineatul (2) din Constituție, se eliberează din funcția de președinte al judecătoriilor raionale Ocnîța, Edineț și sectorului Centru din orașul Chișinău respectiv dnii Nicolae Capmoale, Veaceslav Zamblinschi și Ion Corolevschi. Textul Decretului nu specifică motivul deplasării acestor judecători. Aceste motive se expun în prezentările din 4 ianuarie 1995 adresate Președintelui Republicii Moldova și semnate de către ministrul justiției și Președintele Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova, care invocă incapacitatea persoanelor menționate de a organiza activitatea judecătoriilor încredințate, fapt ce a adus la un șir de încălcări ale legislației în vigoare în activitatea respectivelor instanțe de judecătorești.

Fără a pune la îndoială veridicitatea învinuirilor aduse judecătorilor eliberați din funcția de președinți ai instanțelor menționate, concluzionez, că propunerea celor două persoane cu funcții de răspundere în stat - a ministrului justiției și a Președintelui Judecătoriei Supreme - care în temeiul articolului 122 alineatul (2) din Constituție fac parte de drept din Consiliul Superior al Magistraturii, nu poate fi considerată ca o propunere a Consiliului Superior al Magistraturii, care, în baza alineatului (1) al articolului 122 din Constituție se constituie din 11 magistrați.

De aici rezultă că Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 5 din 12 ianuarie 1995 a fost emis cu încălcarea prevederilor alineatului (2) al articolului 116 din Constituție, la care se face trimitere în Decret, deoarece acesta stipulează că judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii.

Argumentele aduse în Hotărîrea Curții Constituționale, potrivit cărora la momentul emiterii Decretului în cauză nu era constituit Consiliul Superior al Magistraturii nu pot fi reținute, deoarece Constituția nu prevede o posibilă abatere de la procedura indicată, iar stipularea alineatului (6) al articolului III din Titlul VII Dispoziții finale și tranzitorii ale Constituției, care prevede răsfrîngerea principiului inamovibilității asupra judecătorilor ce au o vechime în muncă în judecătorești de cel puțin 15 ani prin Decret prezidențial la propunerea ministrului justiției și a Președintelui Judecătoriei Supreme în nici un caz nu acordă persoanelor oficiale nominalizate împuterniciri pentru a face propuneri șefului statului pentru numirea, deplasarea și promovarea judecătorilor. O atare interpretare a Constituției, care este expusă și în Hotărîrea Curții Constituționale pe problema dată, potrivit căreia șeful statului poate proceda la deplasarea judecătorilor la propunerea altor factori de decizie decît a Consiliului Superior al Magistraturii se respinge ca fiind lipsită de suportul juridic prevăzut în Constituția Republicii Moldova.

Mai mult ca atît, potrivit articolului 7 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1948 la care Republica Moldova este parte, judecătorii ca și toți cetățenii sînt egali în fața legii și au, fără nici o deosebire, dreptul la protecția legii.

Acest drept este prevăzut și ocrotit și de Constituția Republicii Moldova, care prin articolul 16 alineatul (2) stipulează că toți cetățenii sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială, iar articolul 26 alineatul (2) prevede că fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

Examinarea materialelor în cauză permite să concluzionăm, că persoanele eliberate din funcțiile de președinți ai judecătoriilor menționate au fost lipsite de dreptul de a se apăra și a da explicații în fața Consiliului Superior al Magistraturii - unicul organ constituțional de autoadministrare judecătorească - pe marginea învinuirilor aduse în prezentările ministrului justiției și Președintelui Judecătoriei Supreme care au servit drept temei pentru eliberarea lor din funcție.

Referințele expuse în Hotărîrea Curții Constituționale, precum că prevederile constituționale în cazul dat n-ar fi fost violate, nu rezistă.

De altfel, Decretul șefului statului în problema dată nu se încadrează nici în cadrul juridic existent pînă la 27 august 1994 - data intrării în vigoare a noii Constituții - prin care se reglementa procedura eliberării din funcție a președinților instanțelor de judecată, procedură prevăzută în Regulamentul cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, revocarea și eliberarea din funcție a judecătorilor, aprobat la 1 decembrie 1989.

Avînd în vedere cele expuse, consider că sesizarea domnului Valeriu Matei, deputat în Parlament, președintele fracțiunii parlamentare "Blocul Țăranilor și Intelectualilor" este întemeiată, iar Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 5 din 12 ianuarie 1995 este neconstituțional, deoarece contravine articolului 16 alineatul (2), articolului 26 alineatul (2), articolului 116 alineatele (2) și (5) și articolului 123 din Constituția Republicii Moldova.

JUDECĂTORUL
CURȚII CONSTITUȚIONALE

Gheorghe SUSARENCO